

Лицензионните споразумения в контекста на правото на конкуренцията

Димитър Илиев, експерт по конкурентно право

Групово освобождаване от забраната на чл. 101(1) от ДФЕС на споразуменията за трансфер на технологии

Регламент (ЕС) № 316/2014 на Комисията от 21 март 2014 година относно прилагането на член 101, параграф 3 от Договора за функционирането на Европейския съюз по отношение на категории споразумения за трансфер на технологии

Член 101 от ДФЕС (1)

1. Забраняват се като несъвместими с вътрешния пазар **всички споразумения между предприятия, решения на сдружения на предприятия и съгласувани практики**, които биха могли да засегнат **търговията между държавите членки** и които имат за своя **цел или резултат** предотвратяването, ограничаването или нарушаването на конкуренцията в рамките на вътрешния пазар, и в частност такива, които:

- а) пряко или косвено определят покупни или продажни цени или други условия на търговията;
- б) ограничават или контролират производството, пазарите, технологичното развитие или инвестициите;
- в) осъществяват подялба на пазари или на доставчици;
- г) прилагат различни условия по отношение на еквивалентни сделки с други търговски партньори, като по този начин ги поставят при сравнително по-неблагоприятни условия;
- д) поставят сключването на договорите в зависимост от приемането на допълнителни задължения, които по своя характер или в съответствие с търговската практика нямат връзка с предмета на тези договори.

Член 101 от ДФЕС (2)

2. Всички споразумения или решения, които са забранени в съответствие с този член, са нищожни.

3. Разпоредбите на параграф 1 могат да бъдат обявени за неприложими по отношение на:

- всяко споразумение или определен вид споразумения между предприятия;
- всяко решение или определен вид решения на сдружения на предприятия;
- всяка съгласувана практика или определен вид съгласувани практики,

които допринасят за подобряване на производството или разпространението на стоки или за развитието на техническия или икономическия прогрес, като при това предоставят на потребителите справедлив дял от получените ползи, без:

а) да налагат на участващите предприятия ограничения, които не са абсолютно необходими за постигането на тези цели;

б) да дават възможност на такива предприятия да елиминират конкуренцията по отношение на съществена част от съответните стоки.

Чл. 15. (1) Забранени са всякакъв вид споразумения между предприятия, решения на сдружения на предприятия, както и съгласувани практики на две или повече предприятия, които имат за цел или резултат предотвратяване, ограничаване или нарушаване на конкуренцията на съответния пазар, като:

1. пряко или косвено определяне на цени или други търговски условия;
2. разпределяне на пазари или източници на снабдяване;
3. ограничаване или контролиране на производството, търговията, техническото развитие или инвестициите;
4. прилагане на различни условия за един и същ вид договори по отношение на определени партньори, при което те се поставят в неравноправно положение като конкуренти;
5. поставяне сключването на договори в зависимост от поемането от другата страна на допълнителни задължения или от сключването на допълнителни договори, които по своя характер или съгласно обичайната търговска практика не са свързани с предмета на основния договор или с неговото изпълнение.

(2) Споразуменията и решенията по ал. 1 са нищожни.

Освобождаване от забраната

Чл. 17. (1) Не са забранени споразумения, решения и съгласувани практики по смисъла на чл. 15, ал. 1, които допринасят за подобряване на производството или разпределението на стоки или предоставянето на услуги или за развитието на техническия и/или икономическия прогрес, като предоставят на потребителите справедлив дял от получените ползи, и които:

1. не налагат на участващите предприятия ограничения, които не са необходими за постигане на тези цели, и
2. не дават възможност на участващите предприятия да предотвратят конкуренцията на съществена част от съответния пазар.

(2) Доказването на обстоятелствата по ал. 1 е задължение на предприятията или сдруженията от предприятия, които се позовават на тях.

- Предполага се, че определени категории споразумения като цяло отговарят на изискванията за освобождаване по чл. 101(3) от ДФЕС, като:
 - водят до икономическа ефективност;
 - наложените ограничения на конкуренцията, са необходими за постигането на тази ефективност;
 - потребителите получават справедлив дял от повишената ефективност; и
 - ограниченията не премахват условията за конкуренция на съществена част от пазара.
- Оценката дали дадено споразумение отговаря на условията за освобождаване се осъществява от самите предприятия, които са страни по споразумението:
 - Регламентът има за цел да даде правна сигурност на предприятията;
 - Насоките за прилагането на регламента имат за цел да улеснят предприятията при извършване на оценката за съответствие с изискванията за освобождаване.

Ползи на лицензионните споразумения за конкуренцията

- Стимулират конкуренцията
- Стимулират иновациите като позволяват на новаторите да си възвърнат разходите за изследователска и развойна дейност
- Водят до разпространение на технологии, чрез които се намалят производствените разходи и/или повишава качеството
- Лицензополучателят може да постигне по-добра ефективност като комбинира собствените си технологии с тези на лицензодателя

Споразумения за трансфер на технологии (1)

Чл.1 от Регламента

За целите на настоящия регламент се прилагат следните определения:

а) „споразумение“ означава споразумение, решение на сдружение от предприятия или съгласувана практика;

б) „права върху технологии“ означава ноу-хау и следните права или комбинация от тях, включително заявки или заявки за регистрация на тези права:

i) патенти;

ii) полезни модели;

iii) права върху дизайн;

iv) топологии на полупроводникови изделия;

v) сертификати за допълнителна закрила за лекарствени или други продукти, за които могат да бъдат получени такива сертификати за допълнителна закрила;

vi) сертификати за растителни видове; и

vii) авторски права върху софтуер; ...

Споразумения за трансфер на технологии (2)

Чл.1 от Регламента

За целите на настоящия регламент се прилагат следните определения:

...

в) „споразумение за трансфер на технологии“ означава:

- i) споразумение за лицензиране на права върху технология, сключено **между две предприятия за целите на производството на продукти**, предмет на споразумението, от лицензополучателя и/или негов подизпълнител или подизпълнители;
- ii) прехвърляне на права върху технологии между две предприятия за целите на производството на продукти, предмет на споразумението, когато част от риска, свързан с използването на технологията, остава за прехвърлителя.

Споразумения за трансфер на технологии (3)

- Трансфер на права на интелектуална собственост
- Между две страни
- С цел производството на продукти, в които се съдържа лицензната технология или са произведени с правата върху нея
 - Копирането и разпространението на технологията не се счита за производство.
Например: Лицензирането на авторски права върху софтуер, чрез което лицензополучателят получава основен екземпляр на софтуера с цел да го възпроизвежда и продава на крайните потребители не се счита за производство.
 - Копирането на софтуер, за да бъде включен в продукт на лицензополучателя, с който софтуера взаимодейства се счита за производство.

Условия за прилагане на груповото освобождаване на споразуменията за трансфер на технологии

- Пазарните дялове на страните в споразумението не могат да надвишават праговете, предвидени в регламента.
- Споразуменията не могат да съдържат т.нар. твърди ограничения на конкуренцията.
- Споразуменията не могат да съдържат специфични клаузи, изключващи груповото освобождаване.
- Споразумения, които остават извън обхвата на регламента, не могат автоматично да бъдат считани за забранени. В тези случаи се извършва индивидуална оценка за съответствие с условията на чл. 101(3) от ДФЕС.

Прагове на пазарните дялове

- При споразумения **между конкуренти** - общият пазарен дял на страните не бива да надвишава 20% от съответния пазар.
- При споразумения **между неконкуренти** - делът на всяка страна не бива да надвишава 30% на засегнатите съответни продуктови пазара и на пазарите на технологии.
- Пазарните дялове се изчисляват както на пазара на технологията, така и на пазара на договорните продукти.

Твърди ограничения в споразумения между конкуренти – чл. 4(1)

- Не са освободени споразуменията, които пряко или косвено, самостоятелно или в комбинация с други фактори, имат за цел:
 - Да ограничат свободното определяне на цените;
 - Реципрочно ограничение на производството и ограничение на лицензодателя да произвежда, използвайки собствената си технология;
 - Да постигнат разпределянето на пазари и на клиенти, освен ако не е изпълнено някое от предвидените изключения;
 - Да ограничат възможностите на страните да развиват собствена развойна и научно-изследователска дейност.

Твърди ограничения в споразумения между неконкуренти (1) – чл. 4(2)

- Не са освободени споразуменията, които пряко или косвено, самостоятелно или в комбинация с други фактори, имат за цел:
 - Да фиксират цени, с изключение на случаите когато споразумението съдържа списък с препоръчителни цени или налага максимални цени на лицензополучателя от страна на лицензодателя. Според Насоките тази практика не води до фиксирани или минимални продажни цени.

Твърди ограничения в споразумения между неконкуренти (2) – чл. 4(2)

- Не са освободени споразуменията, които пряко или косвено, самостоятелно или в комбинация с други фактори, имат за цел:
 - Ограниченията на пасивните продажби на лицензополучателя за определени територии и клиенти, освен когато:
 - Ограничението на пасивните продажби се отнася за територии и клиенти, които са запазени за лицензодателя;
 - Лицензополучателят се задължи да произвежда договорните стоки единствено за собствени нужди, при условие, че може да ги продава като резервни части;
 - Лицензополучателят се задължи да продава договорните продукти на определен клиент като по този начин му се осигури алтернативен доставчик;
 - Се забрани на лицензополучателя да продава да продава на крайни клиенти;
 - Се забрани на лицензополучателя да продава на неоторизирани дистрибутори.

Други ограничения, които не са освободени от регламента (1) – чл. 5

- Споразумения, които съдържат задължение за изключително лицензиране в полза на лицензодателя на подобренията на лицензната технология, въведени от лицензополучателя или когато лицензополучателят разработва нови приложения на лицензираната технология
- Споразумения, които съдържат клаузи, с които се забранява оспорването по административен или съдебен ред на правото на интелектуална собственост върху обекти, притежавани от другата страна по споразумението
 - Изключение: Не представлява ограничение върху конкуренцията клауза за прекратяване действието на споразумението, когато с него е била дадена изключителна лицензия и лицензополучателят оспори действителността на някое от прехвърлените му права на интелектуална собственост.

Други ограничения, които не са освободени от регламента (2) – чл. 5

- Споразумения, които са сключени между неконкуренти и съдържат пряко или косвено задължение, ограничаващо възможността за лицензополучателя да използва своите собствени технологии или ограничаващо възможността за страните по споразумението да извършват научноизследователска и развойна дейност, освен ако това ограничение не е крайно необходимо, за да бъде предотвратено разкриването на лицензното ноу-хау на трети страни

Забраната за злоупотреба с господстващо положение и правото на интелектуална собственост

Лицензионните споразумения и чл. 102 от ДФЕС

Отказ за издаване на лиценз и условията за принудително лицензиране

Член 102 от ДФЕС

Забранена като несъвместима с вътрешния пазар е всяка злоупотреба от страна на едно или повече предприятия с господстващо положение в рамките на вътрешния пазар или в съществена част от него, доколкото тя може да повлияе върху **търговията между държавите членки**.

Такава злоупотреба в частност може да се изразява в:

- а) пряко или косвено налагане на нелоялни покупни или продажни **цени** или на други несправедливи условия за търговия;
- б) ограничаване на производството, пазарите или технологичното развитие във вреда на потребителите;
- в) прилагане на различни условия по отношение на еквивалентни сделки с други търговски партньори, като по този начин ги поставя в сравнително по-неблагоприятно положение;
- г) поставяне на сключването на договори в зависимост от приемането на допълнителни задължения от другите страни, които по своя характер или в съответствие с търговската практика нямат връзка с предмета на тези договори.

Господстващо положение и видове злоупотреби

- **Положение на икономическа мощ, която позволява на предприятието да препятства конкуренцията на съответния пазар, като му дава възможност да се държи до голяма степен независимо от своите конкуренти, доставчици или купувачи.**
- **Видове злоупотреби**
 - **Експлоатативни злоупотреби** - извличат се необосновано големи печалби поради липсата на ефективна конкуренция на пазара.
 - **Структурни (изключващи от пазара) злоупотреби** – имат за цел да отстранят конкурентите от пазара.
 - Ценови – свиване на маржа, хищническо ценообразуване;
 - Неценови – обвързване на доставките на една стока с друга и отказ от доставка на продукт или услуга.

Съществено съоръжение, интелектуална собственост и свобода на договаряне

■ Съоръжение (стока или услуга)

- от значение за стопанската дейност на друго предприятие;
- чието ново изграждане е практически невъзможно или икономически нецелесъобразно.

■ Интелектуална собственост - дава изключителни права на собственика, свързани с:

- Изпозването на правата на ИС;
- Забраната да се използват от други;
- Възможността да се разпорежда с тях.

■ Свобода на договаряне

- Искаме ли да сключим сделка?
- С кого искаме да я сключим?

■ C-241/91 P and C-242/91 P, RTE and ITP v. Commission (Magill)

- Британски и ирландски телевизионни компании отказват да предоставят програмата за предаванията си на предприятието Magill, което желае да издава телевизионен справочник, обхващащ програмите на всички телевизии.

■ C-418/01 г., *IMS Health v. NDC Health*

- IMS Health разработва бази данни с информация за продажбите на лекарства по региони в Германия. Систематизацията на базите данни е била извършена в сътрудничество с германските фармацевтични компании (клиенти на предприятието) и се налага като стандарт във фармацевтичната индустрия за отчитане на продажбите на лекарства.
- *NDC Health* е конкурент на *IMS Health* и започва да използва неговите бази данни.

Съдебни казуси (2)

T-201/04, Microsoft v. Commission

- Майкрософт отказва да предостави информация за техническата съвместимост на операционната си система на Сън Микросистемс, което предлага мрежови решения за дигитално съхранение на информация.

Условия, при които отказа да се отстъпи право на ИС представлява нарушение на чл. 102 от ДФЕС

- Стоката или услугата, до които е отказан достъп, трябва да бъдат „належащи“ за осъществяването на стопанска дейност на свързан пазар
- Отказът ограничава възможностите за разработването на „нов продукт“
- Отказът да се предостави лиценз е в състояние да премахне условията за конкуренция на свързания пазар
- Отказът не може да бъде обективно обоснован

Стоки или услуги, необходими за извършването на стопанска дейност

- Предлагат ли се стоки и услуги, които могат да заместят продукта на предприятието с господстващо положение?
 - Включително когато закупуването им от друг доставчик се оказва по-неизгодно
- Възможно ли е да се разработи алтернатива на съществуващите обекти на ИС?

Разработването на „нов продукт“

- Този критерий се прилага единствено в производствата свързани с използването на права на ИС
- Принудителното лицензиране не може да се използва, за да се произвеждат същите стоки и услуги като тези на собственика на ИС
- Новите стоки и услуги трябва да отговарят на потребителското търсене. Отказът не бива да вреди на потребителите, като ограничава техния избор на стоки и услуги.
- В делото Майкрософт съдът постановява, че преценката за „новост“ не може да се основава единствено на външния вид на продукта. От значение е да се прецени дали отказът не би въздействал ограничително върху техническото развитие.

Оценка на риска за премахване на условията за конкуренция на свързан пазар

- Необходимо е да се определят два свързани пазара:
 - Пазар, на който предприятието с господстващо положение предлага своя продукт, защитен с права на ИС;
 - Пазар, на който оперира участник, желаещ да ползва интелектуалната собственост на господстващото предприятие.
- Наличието на конкуриращи се предприятия на свързания пазар не е достатъчно за да се обоснове отказ. Органите по конкуренция трябва да извършат оценка на риска и тяхната намеса не бива да бъде отлагана до пълното премахване на условията за конкуренция.

Благодарим за вниманието!

Правна информация: Настоящата презентация отразява единствено и само възгледите на авторите ѝ и организацията, отговорна за изпълнението на проекта - Фондация "ЛИБРе", и Европейската комисия не е отговорна за използването на съдържащата се тук информация. Повече информация за организацията и данни за контакт може да намерите на адрес: <http://libresearchgroup.org>